

CARRER

Publicació bimestral

Obradors, 6-8 baixos • 08002 Barcelona • www.lafavb.com

Nº 86 setembre-octubre de 2004

Plans Comunitaris
(Pàgs. 11 a 25)

Els plans comunitaris

Partint d'un suggeriment que ens van fer alguns barris, publiquem un ampli dossier sobre els plans comunitaris des de diversos punts de vista. Un seguit d'articles plantegen com s'entén des del treball comunitari la transformació social, els interessos col·lectius, la remodelació dels barris, el treball en

xarxa, l'exclusió social i la sostenibilitat amb articles de Mª Inés Amoroso, Jordi Borja, Eva Fernández, Marco Marchioni, Pep Martí, Andrés Naya, Albert Recio, Óscar Rebollo i Joan Subirats. Prudenci Sánchez fa memòria i explica l'experiència veïnal dels plans populars dels anys 80 a la nostra ciutat.

Acabem el dossier amb l'aportació de les associacions de veïns i veïnes que ens expliquen en breus textos els motius pels quals han optat per portar a terme l'experiència del treball comunitari. Els dibuixos que acompanyen els articles i la portada són creació de la il·lustradora Montse Cabo.

DOSSIER

Una experiència de compromís i participació

Pep Martí
Sociòleg

D'un temps ençà s'estan portant a terme en diferents barris de la ciutat processos participatius que han d'incidir en la millora de les condicions de vida d'aquests barris: es tracta dels anomenats plans comunitaris.

Podríem entendre un pla comunitari com un procés destinat a que les administracions, les entitats i la ciutadania compromesa puguin definir quines actuacions i amb quines prioritats s'han de portar a terme en el seu espai de residència i convivència, que és el barri.

Això que pot semblar tan simple comporta, però, el compliment d'un seguit de condicions.

En primer lloc, si considerem que la participació ciutadana consisteix en

La superació de la visió sectorial és fonamental per poder participar en l'elaboració del pla comunitari

l'exercici de compromís amb la ciutadania, el seu moment àlgid és el procés de debat de confrontació de les diferents propostes que afecten el futur d'un barri per tal de configurar un projecte comú. I això vol dir que aquestes propostes han de complir dues condicions bàsiques: haver estat elaborades mitjançant el consens dels promotors de les mateixes i ser prou obertes per poder-hi incloure els elements de millora col·lectiva que les aportacions de la resta de participants puguin aconsellar.

Superar allò sectorial

L'administració pública, per la seva pròpia raó de ser, ha de tenir una visió global del territori i de la societat. Les associacions, en canvi, llevat de les de veïns, s'han consolidat i estructurat a partir de la sectorialització temàtica, perquè es varen crear en el seu moment per afrontar problemàtiques concretes. La superació de la visió sectorial esdevé fonamental per poder participar en el

projecte comú del Pla Comunitari.

Un tercer element a tenir en compte consisteix en que per poder fer propostes cal tenir opinió i, sense que això signifiqui cap menyspreu envers ningú, l'opinió només es pot crear a partir de la reflexió, individual o col·lectiva, en base a la disponibilitat d'informació.

En aquest sentit, tota aquella informació objectiva sobre la situació del barri ha d'estar a l'abast de tots els participants i la resta d'informació s'ha d'elaborar a partir de la recopilació de les diferents percepcions i mitjançant un debat ampli i sincer. Altrament, l'elaboració del diagnòstic, que esdevé imprescindible, restaria coixa d'entrada.

Les AAVV en el procés

Al meu entendre, les associacions de veïns haurien de ser les més interessades en el desenvolupament de plans comunitaris al

els seus diferents aspectes. Seria un gran error considerar que aquesta visió global les confereix la funció d'interlocutors únics, però això no pot passar perquè, en definitiva, les associacions de veïns sempre han reclamat la participació de la ciutadania i això suposa un increment de la seva base opinativa.

D'altra banda, i pel que fa a la interlocució social, l'elaboració de plans comunitaris ha de suposar un enfortiment de la pròpia associació i en certa manera un retorn als orígens, quan les diferents vocalies recollien la percepció i opinió de les diferents sensibilitats del barri.

Per últim, i això fa temps que s'ha assumit, conviure en un mateix espai territorial no vol pas dir haver de tenir

Les associacions de veïns, amb el seu abast global, haurien de ser les més interessades en el procés comunitari

una mateixa visió de futur. Aquesta visió de futur es concreta a partir del debat amb tots els sectors actius del barri i mitjançant la promoció del coneixement mutu.

Un esbós metodològic

Un pla comunitari no es porta a terme amb un procés metodològic tancat, sinó que a partir d'uns elements bàsics s'estableix una dinàmica participativa que indica el procés a seguir. És important doncs, no ja que es participi des de l'inici, sinó que la mateixa demanda sorgeixi del barri.

Només a títol orientatiu, indiquem algunes fases d'elaboració d'un pla comunitari per tal de fer-lo més comprensible:

- Definició del projecte i pre-diagnòstic
- Treball de camp
- Anàlisi de la informació i primer diagnòstic
- Debat social dels resultats
- Incorporació de nova informació al procés
- Difusió i programació

I, durant tot el procés, mobilització social i avaluació.

Una eina de transformació social

Joan Subirats

Catedràtic de Ciències Polítiques de la UAB

En els darrers temps constatem una notable recuperació en l'ús de conceptes com comunitat, treball comunitari, procés comunitari o planificació comunitària. Una primera qüestió a plantejar-se seria doncs què és el que fa que avui es parli més de comunitat i del que l'envolta que fa uns anys. De segur que hi intervenen molts factors. Un dels més significatius és que ha augmentat la sensació que molts dels problemes col·lectius que tenim plantejats difícilment es poden resoldre sense la implicació directa de les persones, dels grups, de les entitats o de les "comunitats" a les quals s'adrecen i que hi estan implicades. Ha anat constant-se que cada cop és més difícil canviar de veritat les coses fent-ho simplement des de dalt. I ho és per molt que tinguem els instruments normatius, les capacitats tècniques i els recursos econòmics necessaris per fer-ho. Per transformar les coses, per canviar-les, necessitem la gent, els subjectes, les persones que es veuen implicades directament. Tot plegat respon a la idea que si volem resoldre problemes comuns ho hem de fer sobre la base de les voluntats individuals i col·lectives, de les voluntats comunitàries.

Hi ha probablement un altre element igualment important en aquesta recuperació del concepte de comunitat. Les teories de l'acció col·lectiva han acostumat a dir que els interessos dels individus ho són tot a l'hora d'explicar per què la gent fa unes coses i no unes altres. Però constatem que en aquest període de creixent

El treball comunitari permet donar respostes col·lectives a problemes col·lectius i també a problemes individuals

globalització els elements d'identitat, aquells elements que fan que una persona se senti d'un lloc i no d'un altre, no han perdut significació, sinó que més aviat n'han guanyat. La identitat és cada cop més un element central per explicar la seva implicació amb l'entorn més proper (factor territorial) o més llunyà (la comunitat virtual dels que pensen com tu; els que són com tu i viuen lluny d'on tu ets ara). El fet de sentir que formes part d'una comunitat, que estàs implicat amb els problemes d'aquesta comunitat et farà sentir-te implicat en els seus neguits col·lectius, en la seva voluntat de transformació i de millora. En el fons, la política no deixa de ser, en el ple sentit de la paraula, una combinació d'identitat i interessos. L'element d'identitat és central i junt amb els interessos configura els processos de canvi i transformació, els canvis polítics que estan darrera les nostres preocupacions.

L'altre element que també explica la recuperació del concepte de la comunitat és la sensació que aquesta trenca amb la dinàmica mercantilitzadora que tracta de reduir els lligams de la gent amb el seu entorn a les dinàmiques consumistes, on l'exemple clàssic són les targetes de

fideltzació que fan servir alguns supermercats i les grans superfícies comercials. No és estrany sentir dir que un dels grans problemes europeus és que la gent es mou poc al ritme que el mercat assenyalava. Les empreses no tenen vincles, canvien de lloc buscant sempre el marc industrial i de relacions laborals que més els convé i, en canvi a Europa la gent manté *massa* vincles amb el seu territori, amb el seu entorn, amb els seus amics i la seva família. Se'ns diu que als EUA passa el contrari. No hi ha tants lligams creats. Cada any molta més gent canvia de feina i de lloc de residència (i per tant de comunitat). I això, ens diuen, és un problema. Però aquí, en canvi, parlem de tots els avantatges que tenen els vincles, els lligams, aquests elements tant significatius per omplir el concepte d'identitat i el concepte de comunitat, i relacionar-ho amb la capacitat per resoldre problemes col·lectius. Per tant hi ha elements que no són tècnics sinó de caràcter ideològic, que poden fer aparèixer com contradictoris els elements d'autonomia individual i de defensa de la comunitat quan no tenen per què ser-ho.

Respostes col·lectives

Els elements de treball comunitari impliquen una opció: creure que hi ha respostes col·lectives a problemes col·lectius i també a problemes individuals. Dins d'una lògica individualista clàssica, una persona sotmesa a situacions de desigualtat, d'exclusió social, és quasi sempre una persona que ha tingut problemes derivats del (*mal*) ús que ha fet de la seva llibertat, i no cal doncs plantejar-se respostes col·lectives. Aquestes visions dels problemes socials són les que acaben despolititzant la desigualtat, convertint-la en un problema de guanyadors i de perdedors, de bones i males opcions individuals. Has guanyat o has perdut. Aquest element individualitzador de la desigualtat i de l'exclusió és profundament anticomunitari. Si ens fixem, cada cop parlem més d'exclusió i menys de pobresa. De fet, amb

aquest terme volem expressar la manca de lligams, de vincles socials que comporta el fet d'estar exclòs, entenent a més a més que és molt difícil sortir de l'exclusió sense un compromís comunitari de les persones que hi ha a l'entorn.

Per altra banda, la idea de comunitat té molt a veure amb la proximitat territo-

El diagnòstic és l'eina central per entendre que existeixen problemes que afecten tota la comunitat

rial. Té a veure amb elements d'identitat. Però té a veure també amb l'escala (proximitat, sentir-se part d'una comunitat), amb l'espai (alguna cosa amb la qual jo pugui identificar-me, quelcom entès com natural), en definitiva, amb la capacitat de la comunitat de resoldre els problemes propis. Però si aquests elements no van acompanyats per la capacitat de la comunitat o el poder de la comunitat per resoldre els seus problemes, aleshores simplement acabem generant frustracions. Per tant, el quart element a considerar seria el poder, els recursos, la capacitat de la comunitat de fer coses, de canviar la seva situació.

Nous conflictes socials

Els nous processos de desigualtat, d'exclusió, són difícils d'abordar des de les polítiques de benestar tradicionals, ja que aquestes estan pensades des d'altres situacions i, a hores d'ara, presenten molts dèficits. Hem anat construint un sistema en què els poders públics intervenen, responen a les nostres demandes basant-se en el consens creat sobre la importància de compensar els problemes que genera l'economia de mercat amb polítiques redistributives. Aquest

consens està actualment en qüestió. Per moltes raons. Hi ha gent que des de posicions conservadores considera que no caldria seguir amb aquesta dinàmica de distribució. Que, de fet, amb aquestes polítiques socials només es genera dependència i no s'ajuda a crear riquesa. Però hem de reconèixer que el sistema de resposta que havíem creat per fer front a les desigualtats, les polítiques del benestar, tenen dificultats per fer front als nous problemes que els grans canvis que hem patit darrerament han acabat provocant. Les noves situacions d'exclusió acostumen a generar-se per una concatenació de causes. Per exemple, molt sovint no hi ha fracàs escolar sense problemes de família desestructurada, de barri degradat, d'atur i degradació en les condicions de vida. Però, en canvi, els mecanismes de resposta no són globals, són sectorials, especialitzats. Hi ha qui s'ocupa d'educació, d'habitatge, o d'ocupació, però ningú no es cuida del conjunt. Es fa difícil avançar amb institucions sectorialitzades. El problema que tenim al davant implicaria una resposta que hauria de ser transversal, integral, no feta de trossets. Hauríem d'acceptar que els diferents problemes que avui tenim plantejats i que hem resumit amb el concepte d'exclusió social seran mot difícils d'encarar si no és des de l'àmbit comunitari i social. Perquè no estem parlant només de pobresa i de repartir recursos sinó que estem parlant d'estar fora o dins de l'estructura social. D'acompanyar processos que normalment tenen una lògica individual però que han de trobar sortida no només individual.

Cal implicar la comunitat i adaptar-nos a l'estructura del problema i no a l'inrevés. Es parla dels problemes i d'altra banda es parla sobre el format del problema (des de les administracions es generen categories, fent abstracció de les persones). Parlem de lògiques de resposta complexes perquè intentem arribar a persones i en canvi treballem sobre categories. Això, sense tenir al costat els actors socials que assumeixin protagonisme i que facin mediació en els processos més propers, més *comunitaris*, es fa molt difícil.

La participació en el diagnòstic

Cal prendre consciència que existeixen problemes que afecten tota la comunitat, i en aquest sentit el diagnòstic és central. I cal tenir la capacitat de construir el diagnòstic en comú, anar passant de la idea que la gent té un problema a un *tenim un problema*. Idea simple, però central. I fugir de la concepció del que a vegades fa l'Administració: definir el problema i després reunir la comunitat per comunicar-li-ho. Sense aquest pas de diagnòstic compartit previ es fa difícil el bon funcionament dels altres processos. No es tracta tant de *vendre la moto*, com de construir-la conjuntament. És important perquè moltes vegades la gent és capaç d'acceptar decisions encara que vagin en contra dels seus interessos si el procés pel qual s'arriba a aquella decisió es veu legítim. Cal també partir del problema. Si es parteix del propi problema generant l'activació comunitària es crea un procés transversal

i d'integralitat. I això dóna força, genera l'activació que cal per encarar el tema. És evident que quan aquest problema està clar (ben diagnosticat) i la gent està

La gent és capaç d'acceptar decisions contràries als seus interessos si el procés el sent com a legítim

activa i mobilitzada, la transversalitat i la integralitat es donen, i ja no es parla tant de coordinació perquè, de fet, es comparteixen objectius.

Hauríem d'entendre que capacitar la comunitat, des d'un punt de vista tècnic,

representa avantatges de cara a l'Administració. Davant ja no tens només un grup de veïns que es queixa sinó un grup de veïns que intenta introduir respostes. I això és aparentment més complicat per l'Administració, però si creiem realment que el procés comunitari ens pot ajudar a resoldre els problemes que tenim, aquesta és la via.

L'acció comunitària és eficaç

Participació i eficàcia no van per camins diferents. Cal implicar la gent en el procés i cal fer-ho no per ser *bona persona* sinó per *egoisme comunitari*, per aconseguir millorar. Quan es parla de xarxa es vol dir que cada cop més estem en una situació d'interdependència. L'Administració també depèn dels altres, i això no és puntual sinó que és un fet estructural. Si necessites dels altres i aquesta situació tendirà a ser

permanent, aleshores no s'ha de tenir una visió de guanyador o perdedor en cada cas. És cert que l'Administració té recursos que la comunitat no té, però la

Cal implicar les persones amb l'argument de l'egoisme comunitari, per aconseguir millorar

comunitat té uns recursos que l'Administració no té. S'ha de tenir una visió de xarxa. Les característiques de la xarxa són: interdependència i continuïtat i no jerarquia. Per tal que el treball de la xarxa sigui fructífer cal generar confi-

ança, cal buscar relacions conjuntes.

Ens hem de treure de sobre aquell ideal de la Il·lustració segons el qual hi ha alguns que saben allò que convé a la gent. Des d'aquest punt de vista cal treballar en el procés i des del procés. No vull amagar les dificultats de tot plegat. La comunitat té també elements potencialment negatius: el tancament en ella mateixa, la dificultat en l'acceptació de la diversitat, dels que són diferents a nosaltres, quan a més a més tots som membres de més d'una comunitat. El debat social ja no està situat només en la dialèctica clàssica de llibertat/igualtat. El debat avui se situa més aviat en la cruïlla d'autonomia/igualtat/diversitat, i el gran tema és com encaixem en aquest triangle el procés comunitari i les seves evidents fortaleces en els processos de transformació social.

Remodelación de barrios con procesos comunitarios

Óscar Rebollo

Expert en processos comunitaris

Los programas especiales de remodelación de barrios se caracterizan en esencia por dos elementos: el hecho de ser *especiales*, y el actuar sobre barrios que *concentran problemas* diversos.

Destacamos el primer elemento -el hecho de ser especiales- porque nos interesa fijar la atención en que los barrios que reciben estos programas, además de contar ordinariamente con toda una serie de recursos como los que pueda tener cualquier otro barrio (escuela, centro de salud, equipamientos deportivos, programas de servicios sociales, etc.) reciben también, en cantidades y tipos diversos, recursos extraordinarios. Así, aparece una primera cuestión que los planes de remodelación deben resolver: cómo deben relacionarse y vincularse los recursos y servicios extraordinarios (los que llegan con el nuevo plan) con los ordinarios o ya existentes para tirar adelante la transformación del barrio. Este es en mi opinión un aspecto

Los proyectos de intervención integral deben fundamentarse en recursos ordinarios y no en los especiales

básico, pues los proyectos de intervención integral en barrios solo pueden dar resultados y ser sostenibles a largo plazo si se fundamentan en los recursos ordinarios: aquellos que quedarán funcionando en el barrio cuando la intervención especial, por fuerza acotada en el tiempo, termine.

Además, la concentración de problemáticas plantea un doble reto. Por un lado el de entender que la intervención no puede basarse en un único elemento o dimensión -normalmente el urbanismo y la vivienda- por importante que éste sea, sino en la capacidad de articular proyectos que aborden al menos cuatro tipos de cuestiones: Garantizar el acceso a recursos a través del empleo; garantizar la eficacia de los servicios públicos ordinarios (escuelas sin absentismo, centros de salud

que incidan en las diversas problemáticas físicas y mentales, etc.); la construcción de un espacio público digno, seguro y con la suficiente calidad como para permitir la convivencia en ese espacio; e incorporar estrategias para hacer frente a problemas que quizá no sean los más acucian-

La concentración de problemáticas plantea el reto de articular los proyectos a largo plazo

tes ahora, pero que lo pueden ser en un futuro próximo (como la inmigración o la sostenibilidad ambiental, por ejemplo), no trabajar con visiones cortoplacistas o inmediatistas, vaya.

El segundo reto que plantea trabajar con concentración de problemáticas

consiste en encontrar las formas de gestión de esos programas que garanticen suficientemente la coordinación, el intercambio de información y recursos, la articulación y consenso de objetivos y otros aspectos básicos, entre actores que se mueven en planos diversos: los ciudadanos de unos programas con los de otros programas, los servicios de una área con los de otras áreas, los políticos de una administración con sus compañeros y compañeras de otras y de su misma administración; así como políticos con ciudadanos, éstos con técnicos, etc.

Yo ya no sé lo que es un Plan Comunitario, más allá de una receta o una etiqueta. Hemos dicho otras veces que se trata de un proceso transformador de las condiciones de vida de, pongamos por caso, un barrio, protagonizado por la pluralidad de actores políticos, técnicos, económicos, ciudadanos, etc. que residen u operan en el barrio -y también fuera, pero que inciden dentro o tienen poten-

cialidad para hacerlo-. Pero esto, en lo concreto ¿qué significa? Y, sobretudo, ¿cómo se hace? Bueno, seguramente todo esto va de que los políticos locales, los profesionales de los servicios y sus gestores, la gente que está en asociaciones y la que no lo está, se relacionen entre sí y sean capaces de escucharse, entenderse y cooperar. Aunque lo correcto sería decir que lo que estos agentes deben hacer es cambiar para poder cooperar: cambiar sus actitudes, sus formas de hacer y sus formas de relacionarse con los demás. Tanto es así que en esto todo el mundo parece estar de acuerdo: en que ¡son *Los Otros* los que tendrían que cambiar para que las cosas funcionen!

Finalmente, querría señalar que el hecho de que el proceso sea comunitario y, por lo tanto, abierto y participativo, no significa que todo el mundo tenga que participar en todo y esté, además, legitimado, capacitado y disponible para

Hay que encontrar formas de gestión que garanticen la coordinación y el consenso de objetivos

ello. Hoy en día hay poco movimiento ciudadano en los barrios, subsisten asociaciones vecinales con poca gente, siempre la misma y demasiado veterana ya, que no tiene capacidad real para articular y representar intereses y demandas que son diversas y complejas. Es posible que la desidia de los políticos y la inoperancia de los gestores públicos de al traste con muchas iniciativas, pero yo he visto muy de cerca fracasar procesos por el afán de protagonismo de tres o cuatro líderes vecinales que lo quieren controlar todo y no entienden nada de nada, más allá de ese afán suyo por seguir aferrados a una silla llena de remiendos que seguramente no les de ningún poder, pero sí todo el sentido a sus vidas. Estos también tendrían que cambiar.

Els avantatges de l'organització en xarxa

Albert Recio

Professor d'Economia de la UAB

Als darrers anys, la paraula xarxa, o treball en xarxa, ha esdevingut un lloc comú en qualsevol debat, conferència o article que tingui a veure amb els moviments socials i, de vegades, amb la gestió social. La idea és bona, però hi ha el risc de convertir-la en un concepte buit. De fet, de xarxes n'hi ha de moltes menes, algunes molt descentralitzades i amb objectius insubstancials (com les que es formen en molts xats d'internet), fins a les molt centralitzades i orientades a un objectiu prioritari (com les que creen les grans empreses multinacionals amb els seus proveïdors, comercials, *lobbys*, etc.). Treballar en xarxa és, doncs, una forma bastant comú de funcionament alternatiu. El que cal discutir és quina és la utilitat d'aquest model per als moviments socials en general i per al moviment veïnal en particular.

Tres idees a tenir en compte

Una primera qüestió és que es tracta, per raons diverses, d'una fórmula necessària per a l'organització dels barris.

Només un teixit organitzatiu pot generar dinàmiques més enllà del que fa cada grup particular

En primer lloc, perquè la vida social als barris s'alimenta de grups de gent que habitualment es concentren en una activitat particular -reivindicativa, lúdica, cultural- a la qual hi dediquen molt de temps i amb la qual sovint s'identifiquen. És impensable que tothom s'organitzi en una sola entitat (com alguna vegada va pensar alguna associació de veïns), i només un teixit organitzatiu pot generar dinàmiques que vagin més enllà del que fa cada grup particular. En segon lloc, perquè sovint cada nucli expressa una sensibilitat particular sobre una determinada qüestió -ecologisme, feminisme, solidaritat...- i la interlocució amb la resta de sensibilitats pot permetre un enriquiment en les formes d'entendre les necessitats i problemes de tothom. L'establiment d'un marc de diàleg i reflexió comuna té a més l'efecte beneficiós d'incrementar les relacions interpersonals als barris.

Una segona qüestió és la necessitat de donar contingut a les xarxes, fer-les operatives. Com ens recordava oportunament Rafa Juncadella, un gran animador de xarxes culturals i de solidaritat, sovint entenem que només es tracta d'unes quantes reunions més. Per això només té sentit formalitzar les xarxes quan es detecti que tenen alguna utilitat. Algunes són puntuals, com per exemple les comissions de festes de molts barris organitza-

des per diversos col·lectius. Altres tenen a veure amb campanyes específiques de més o menys durada, com la de la campanya contra la guerra. I d'altres més formals poden estar orientades a aconseguir alguns objectius generals, com la remodelació d'un barri o la resposta a una problemàtica social extensa, com la resposta a la marginació endèmica o a greus problemes de convivència. Cal actuar amb sensatesa, adequant la forma d'organització en fun-

i preocupacions pròpies, perquè som diferents. I per tant donem més importància a unes coses que a altres, malgrat que els objectius acordats siguin comuns. I que, dins la xarxa, qui més es preocuparà per un aspecte serà aquell grup organitzat al voltant del mateix (per exemple, els grups ecologistes tindran més dedicació als problemes ambientals, i els de l'associació de veïns, sovint al tema dels equipaments). L'elaboració d'un pla comuni-

hem après que aquestes ni fomenten la participació ni l'autonomia responsable. Les xarxes han d'afavorir la participació i contribuir al coneixement. Com que la composició social dels barris és molt diferent, possiblement les possibilitats d'autoformació són variades, però aquest és sempre un objectiu a desenvolupar, perquè les xarxes que depenen de funcionaris i tècnics aliens al barri corren el perill de la burocratització.

Per evitar-ho, cal promoure la formació i generar també relacions amb altres xarxes externes al barri que promoguin mecanismes d'informació i coneixement.

Relació amb l'Administració

Cal també plantejar la relació entre les xarxes veïnals i l'administració. En part perquè avui, les administracions també plantegen que el tractament de molts problemes requereix la participació activa del veïnat. També perquè en molts casos les xarxes de barri requereixen la cooperació i relació amb els treballadors i treballadores dels serveis públics, que sovint poden aportar reflexions i experiències igualment útils. Hi ha dos temes en els quals cal filar prim. En primer lloc, s'ha d'evitar que les xarxes de participació substituïxin la manca de serveis i personal públic. Sens dubte, sense una ciutadania solidària no es poden resoldre molts problemes (neteja, fracàs escolar, acolliment de nous veïns...), però cal clarificar quines són les dotacions que cal exigir. En segon lloc: la cooperació no exclou el conflicte i les xarxes són cadenes feixugues si aquests s'exclouen. Especialment quan tenim la llarga experiència que les administracions consulten més als grans poders econòmics que a la ciutadania quan es tracta de discutir grans projectes.

Aturar-se per analitzar

No estic segur d'haver resolt massa coses. Proposo un exercici de reflexió. Fem un llistat de les xarxes en què participem o

ció dels objectius perseguits. Per això pot ser discutible tractar de copiar a tot arreu un model organitzatiu -per exemple, els Plans Comunitaris- que poden funcionar molt bé en alguns barris. El contingut i

No hi ha camins planers: cal alimentar les xarxes amb paciència, tolerància i sentit de l'humor

forma de les xarxes pot ser divers i el que cal és no convertir-les en una *reunió addicional* sinó adequar-les a les necessitats de la situació.

Una tercera qüestió és que les xarxes han de pensar-se respectant l'autonomia de les parts. No es tracta d'una qüestió formal. Treballem en xarxa perquè sabem que cada col·lectiu té una dinàmica

tari o una xarxa no fa a tothom participar en un mateix grau de cada problema; si més no, millora la seva proximitat al mateix. D'aquí es deriven dos corollaris senzills: 1) Si treballes en un col·lectiu orientat sobre una problemàtica concreta integrada en una xarxa de barri, has de continuar pensant en perseverar en el teu paper d'animador qualificat. 2) Sovint les xarxes estaran exposades a tensions derivades de les diferents sensibilitats ("uns treballen més i altres poc", "es demarquen d'aspectes concrets", "fan coses contradictòries"...).

No hi ha camins planers, cal treballar per resoldre els conflictes raonablement i alimentar les xarxes amb paciència, tolerància i sentit de l'humor.

Independència i col·laboració

Les xarxes han de servir per reforçar la participació democràtica i la capacitat crítica del veïnat. Si els moviments socials volem xarxes en lloc de grans organitzacions centralitzades és perquè

El treball en xarxa ha de servir per reforçar la participació democràtica i la capacitat crítica

hem participat. Analitzem què ha anat bé i malament, on ha funcionat i on no, com ho podem millorar. És l'única via que possiblement ens portarà a millorar la nostra actuació, ja que les fórmules màgiques fa segles que es van esborrar i les transformacions socials només s'assoleixen amb un exercici quotidià de reflexió autocrítica.

El proceso comunitario a pie de calle

Andrés Naya

En los años 70 las asociaciones de vecinos eran casi las únicas entidades representativas de los barrios. Hoy no es así. Se han creado nuevas entidades, y algunas surgieron desde las mismas AVV. El tejido social es amplio y diverso. Para conocer las necesidades y prioridades de cada barrio necesitamos un diagnóstico compartido, dada la complejidad de las situaciones y la diversidad asociativa existente. Hoy en día, una AVV no puede elaborar un diagnóstico en solitario. Sin embargo, es imprescindible su presencia porque su planteamiento es territorialmente global. Participar en este diagnóstico compartido implica para la AVV abrirse, relacionarse en condiciones de igualdad con las otras entidades. El peso político de cada entidad vendrá dado por sus aportaciones. En algunas ocasiones es bueno dejar de pensar que el movimiento vecinal es el ombligo del mundo. Con esto no damos la razón a aquellos que afirman, en la intimidad, que "las AVV, cuanto antes desaparezcan, mejor". La implicación de todas las entidades es esencial para la creación de un diagnóstico compartido.

Unas AVV que no dan información a sus asociados y al vecindario en general, que no son participadas, que no convocan a los afectados, que incluso llevan años y años sin realizar elecciones, difícilmente pueden participar de un proceso comunitario que viene caracterizado por ser participativo.

No pocas veces las AVV proponen la puesta en marcha de un plan comunitario por la debilidad organizativa y de re-

Los planes son instrumentos importantes para hacer realidad los intereses vecinales sin perder autonomía ni descartar el conflicto cuando no hay otra opción

cambio generacional. Entre los objetivos estratégicos de los planes comunitarios deberá estar el fortalecimiento del tejido social, ampliando su participación, poniendo en marcha nuevas formas de trabajar, democratizándolo a través de elecciones y huyendo de prácticas presidencialistas o burocráticas. Pero nunca será una solución que los profesionales comunitarios contratados dirijan directa o indirectamente la asociación que los ha contratado.

Delegar el poder de decisión

Se trata de una postura cómoda que adopta parte del vecindario y que puede tomar múltiples formas. Es la renuncia a ser ciudadano. Sin embargo, de la misma manera que ejercemos voluntariamente la renuncia depositándola en las instituciones, asociaciones, etc. también puede darse la usurpación del poder de decisión. En ocasiones, la delegación y

la usurpación van paralelas. Nos usurpan la capacidad de decisión secuestrando la información, monopolizando la interlocución, informando de unas propuestas que son, en realidad, hechos consumados. Esta usurpación-delegación se da, con matices y diferentes intensidades en las AVV presidencialistas, en las juntas burocráticas, pero también podemos encontrarla entre los equipos comunitarios. Los planes comunitarios son procesos que cobran sentido si nacen para desaparecer, es decir, han de crear autonomía y no dependencia. Delegación del poder de decisión y proceso comunitario son radicalmente contradictorios.

Capacidad de organización

A la hora de señalar los principales actores de estos procesos, se suele priorizar a los ciudadanos como entes individuales y no tanto a las entidades y colectivos, que a veces llegan a silenciarse. Cuando se piden explicaciones la respuesta es: "los asociados también son ciudadanos". Individualizar a las personas que voluntariamente forman parte de una organización no es sólo un despiste. Asociarse es una opción libre y personal. Al silenciarlo, silenciamos la importancia que tiene la capacidad de organizarse de los hombres y mujeres. Un objetivo de todo plan comunitario es potenciar y fortalecer el tejido social, pues las asociaciones deberán ser parte importante del liderazgo de los mismos. Los vecinos y vecinas en el ejercicio de su libertad pueden renunciar a su capacidad de organización, pero no pueden permitir que se la usurpen.

Técnicos y dirigentes vecinales

En diferentes experiencias se han presentado problemas en la relación con los equipos técnicos. En alguna ocasión, a la hora de evaluarlas se suele caer en la tentación de plantear el juego de *buenos* y *malos*: "Los técnicos son todos excelentes y muy capaces. Los dirigentes vecinales

incapaces, no representativos, incultos". Años de trabajo comunitario no pueden evaluarse con simplicidades y, a veces, subjetivismos. Son varios los actores que conjuntamente desarrollan el plan de trabajo, y de alguna manera todos tienen su parte de responsabilidad. Hay que ser serios, y como dice el sociólogo Tomás R. Vilasante, "siempre ha habido de todo entre los dirigentes vecinales y entre los técnicos. Sólo el paso del tiempo nos va diciendo cual es el estilo, los intereses y la ética de cada uno".

Oficinas de colocación

Los planes comunitarios pueden y deben plantearse, entre otros objetivos, animar la actividad comercial y económica del barrio en una época de progresiva inseguridad y precariedad laboral. Pero nunca deben ser entendidos como una agencia local de colocación. Hay que plantear los puestos de trabajo necesarios pero cuidando especialmente que haya una relación entre los nuevos puestos de trabajo y las necesidades del proceso comunitario. Crear puestos de trabajo que aparecen y desaparecen, sin objetivos claros y sin una mínima garantía de estabilidad es negativo.

También es importante desarrollar un proceso de selección abierto y transparente y no caer en prácticas amiguistas o clientelistas, así como informar de los deberes y los derechos, de los salarios, etc. La responsabilidad de las relaciones laborales debe estar en manos ajenas a los trabajadores. A la hora de garantizar el cumplimiento de las obligaciones no es bueno aquello del "yo me lo guiso yo me lo como".

Reuniones compartidas

Hay que establecer las reuniones en horarios cómodos para los vecinos. Reuniones en las que sólo pueden participar técnicos comunitarios y funcionarios o políticos no ayudan a la participación. Algunos técnicos se sienten molestos cuando se plantea la importancia de que vayan

vecinos y miembros de asociaciones a las reuniones. Lo interpretan como una falta de confianza. "Vienen a vigilarnos", solemos oír. Por pura coherencia, hay que evitar que las reuniones sean exclusivas y se debe potenciar la diversidad de interlocutores.

Un proceso educativo

Entendemos que aprender no es sólo *conocer más*, sino también tener la capacidad de hacernos interrogantes y preguntarnos el por qué y el para qué de las cosas o de las situaciones. Los grupos de trabajo, las charlas, las publicaciones han de ser instrumentos educadores. Conocer y entender. Todo ello nos permitirá tomar posturas, opinar, realizar propuestas que puedan transformar lo que no nos gusta. Ser crítico, no aceptar las cosas "porque sí" es fundamental si queremos que los vecinos y vecinas sean cada vez más protagonistas y no sólo espectadores de lo que ocurre en el barrio.

Conflicto y plan comunitario

El conflicto y la presión en sus múltiples formas han jugado un papel importante en la historia de nuestros barrios, en sus transformaciones. Los planes comunitarios se basan en la cultura del consenso y pueden ser experiencias positivas para algunas AVV que basan su trabajo pura y simplemente en la cultura de la confrontación. Hoy, el trabajo comunitario está demostrando que es posible colaborar con administraciones y consensuar actuaciones y planes para el barrio. Pero no olvidemos que cada plan comunitario se concreta aquí y ahora, con unas administraciones que tienen sus programas y prioridades políticas. Unos gobiernos municipales que están permanentemente presionados por intereses que no son los del vecindario. Unos barrios, una ciudad, que tienen importantes desequilibrios y desigualdades.

En cierta ocasión, un concejal dijo: "Es inaudito: estamos juntos entidades y Ayuntamiento en el Plan y me organizáis una manifestación". Para el político, el plan comunitario era garantía de paz social. Para los barrios son instrumentos importantes para llegar a hacer realidad los intereses vecinales sin perder la autonomía, sin descartar el conflicto o la presión cuando no quede más remedio. Por encima de todo están los intereses del vecindario.

Evaluación

La participación no se ha de dar únicamente en la fase de diagnóstico sino a lo largo de todo el proceso y, de forma muy especial, en la fase de evaluación, que no se trata de un puro trámite. A la hora de realizar los documentos de evaluación se suele caer en el autobombo, brillando casi por su ausencia la autocrítica. Importante es concretar los objetivos, fundamental analizar cómo se han cumplido y qué cosas podemos mejorar. Es posiblemente la parte más ilustrativa y interesante del proceso ya que según como se lleve a cabo puede generar nuevos procesos o bien desmovilizar a las personas que se han implicado.

El optimismo de la voluntad

Jordi Borja
Urbanista

En 1992, en el foro alternativo a la Conferencia de Río sobre el desarrollo sustentable, mucho más concurrido e interesante, se celebra el Foro de Reforma Urbana, en el que participan un millar de representantes de organizaciones populares de todo el mundo. Se nos pide a José Luis Coraggio (economista y sociólogo latinoamericano muy comprometido con los movimientos sociales más avanzados) y a mí que colaboremos en la redacción final del manifiesto del Foro que ha preparado una comisión. Nos entendemos muy bien y Coraggio me regala un libro que acaba de publicar, *Ciudades sin rumbo*. Me advierte con un cierto embarazo que hay un capítulo que está dedicado a criticarme, con bastante rudeza por cierto, por mis propuestas sobre la descentralización y la participación en las ciudades, aunque matiza que su crítica va principalmente dirigida al uso que se ha hecho de estos conceptos por parte de ideólogos y políticos más preocupados del déficit fiscal que del social y más proclives al control que al conflicto social.

Los planes comunitarios creo que repre-

El interés colectivo hay que construirlo a través de un proceso donde no siempre es posible el acuerdo

sentan un avance democrático indudable puesto que contribuyen a que los habitantes, en especial los que menos disfrutan de las posibilidades teóricas de la vida urbana, obtengan un entorno vital de más calidad y un plus de ciudadanía que les equipare con el resto. Y precisamente porque los planes comunitarios son necesarios y positivos conviene alertar sobre sus posibles usos perversos.

En primer lugar un plan comunitario, en la medida que pretende transformar la cualidad urbana de un barrio, conlleva una relación formal con la Administración, la local (o la autonómica) casi siempre. La inevitable complicidad que se crea, la dependencia de la subvención para financiar la asesoría técnica, la conveniencia de generar acuerdos amplios para garantizar la ejecutividad del plan, todo ello contribuye a generar un ambiente consensual pasivo que elimine la necesaria presión conflictual sobre la Administración. No siempre ocurre así, pero quien avisa no es traidor. En mis primeras reuniones con la Favb, cuando ejercía de responsable de descentralización municipal ¡hace ya más de 20 años!, coincidimos en preferir subvenciones no condicionadas a un proyecto

concreto pero sí destinadas genéricamente a la elaboración de propuestas para la ciudad o el barrio, con apoyo técnico o administrativo.

Punto dos: los conflictos de valores y de intereses también existen en el barrio. Una de las virtudes de un plan comunitario es reforzar o crear tejido asociativo o capital social y necesariamente el plan debe gestionar las diferencias y las inevitables contradicciones. Sobre la

Es fundamental dar voz a entidades e individuos pero también a los que casi nunca la tienen

seguridad, la valoración patrimonial de la propiedad, el diseño y los usos del espacio público, la recepción de poblaciones externas al barrio o al país, la presencia de actividades económicas más o menos molestas, la localización y la gestión de los equipamientos, la cofinanciación de programas que no son de "obligación" municipal, la densificación residencial o

no de la zona, etc. Se oponen tanto valores de identidad, ideologías y prejuicios, como intereses materiales muy concretos pero no siempre explícitos. El plan comunitario no puede suponer a priori que hay un interés colectivo: este interés hay que contruirlo a través de un proceso en el que no todos participan y no siempre es posible el acuerdo.

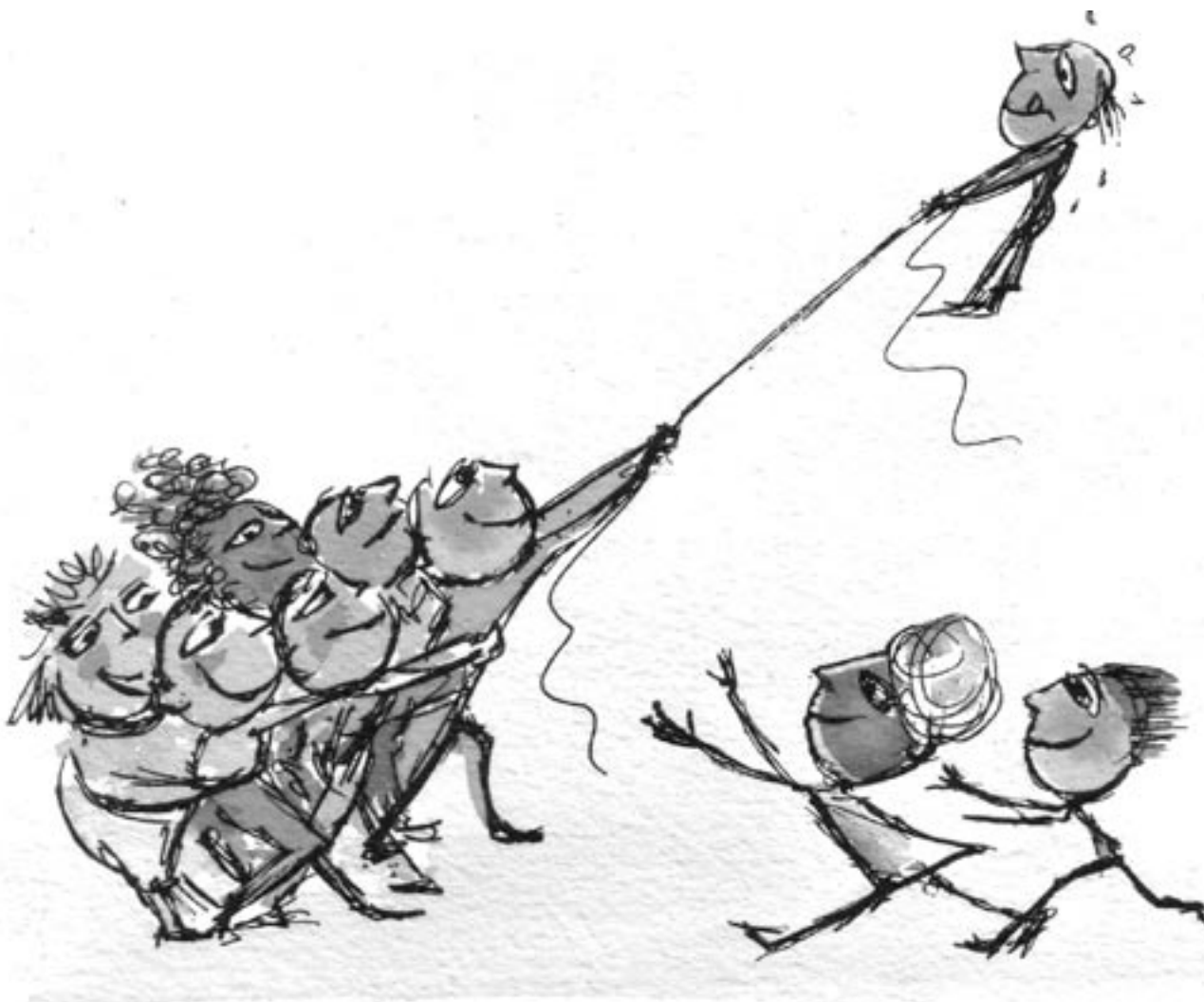
Punto tres: la participación en el plan comunitario. Es fundamental el tejido asociativo y es lícito solicitar también a los ciudadanos individuales. Pero es justo y necesario dar voz a los que casi nunca tienen voz reconocida: niños y ancianos, colectivos inmigrantes, grupos informales de jóvenes, desocupados, mujeres amas de casa, etc. Y encontrar las formas para ello. Las escuelas, los mercados, las plazas, intranets barriales, etc. Con frecuencia los recursos humanos más potentes para desarrollar la vida barrial no se encuentran entre adultos que trabajan y también están en las entidades si no en sectores de la población que no se organizan hasta que encuentran algo que les afecta, les interesa y les da una dignidad de protagonistas, de ciudadanos responsables.

Y por último una nota respecto a los técnicos. En la historia del movimiento asociativo hemos aprendido todos que

los técnicos no se fabrican tanto en la universidad como en la acción. Muchos dirigentes vecinales se convirtieron en excelentes conocedores de la gestión urbanística o en expertos gestores de programas sociales o culturales. El saber profesional no sobra, al contrario, es también necesario, siempre que entre en diálogo con el saber vivencial en el curso de la acción. Y, además, hoy necesitamos un saber transversal, que no sea el del

Todos hemos aprendido que los técnicos no se fabrican tanto en la universidad como en la acción vivencial

abogado o del arquitecto solamente, ni del especialista de lo que sea. Debemos construir una cultura ciudadana común que integre saberes distintos ya que debemos afrontar problemáticas complejas, pues así es la vida de todos nosotros. En fin, compañeros, adelante con los planes si son portadores de esperanzas, de ciudad futura.

Anuncia't a La Veu del Carrer!
93 412 76 00 - carrer@lafavb.com

Unos recursos técnicos infrautilizados

Marco Marchioni

Sociòleg i expert en desenvolupament comunitari

En estos últimos veinte años se ha dado un gran avance en lo que se refiere a la presencia de recursos técnicos y profesionales de diferentes ámbitos de las ciencias humanas y sociales en las comunidades locales. Se puede afirmar con absoluta seguridad que jamás en la historia moderna ha habido tantos recursos cualificados para atender a las demandas y necesidades sociales de las poblaciones en su propio territorio de vida o muy cercanos a él.

Este panorama positivo -en potencia muy favorable para un enorme avance social a todos los niveles- se ve complicado y a veces enturbiado por una serie de elementos o factores que de hecho disminuyen o limitan este gran potencial y esta riqueza. Estos

Las políticas sociales son sólo asistenciales, renuncian a abordar las causas y adolecen de visión global

elementos pueden ser resumidos en los siguientes puntos:

- La deriva puramente asistencial de las políticas sociales; la reducción de las demandas sociales a cuestiones exclusivamente individuales y nunca colectivas; la renuncia a abordar sus causas limitándose a las consecuencias; todo esto ha llevado a la fragmentación de la acción social, a la pérdida de la visión global y a intervenciones cada vez más sectoriales y específicas dentro de un proceso paralelo y creciente de privatización de la gestión de servicios, prestaciones y programas. Necesitamos superar la situación existente y recuperar lo que siempre se definió como trabajo comunitario, es decir, un trabajo dirigido a la participación de la población, al reforzamiento del tejido asociativo y a la promoción de un nuevo tejido abierto y democrático interesado en la "cosa pública" y no sólo en su propio interés particular.

- La dependencia de los recursos de diferentes administraciones o de diferentes sectores o áreas de las administraciones, en ausencia de una planificación global compartida, conduce a intervenciones sectoriales compartimentadas y crean barreras innecesarias.

- El aumento creciente de las demandas sociales determinado por la aparición de nuevas problemáticas sociales y por el avance de las ciencias humanas en general produce muy a menudo el hecho de que la mayoría de los recursos se vean absorbidos por la atención inmediata y fundamentalmente individualizada, con consecuencias importantes tales como: La imposibilidad de hecho de atender las

demandas colectivas; la imposibilidad de hecho de intervenir sobre las causas de las demandas; la ausencia de tiempos, espacios y órganos de coordinación y de intervención compartida; la imposibilidad de realizar intervenciones realmente preventivas; y la enorme dificultad para implicar correctamente a la población en procesos educativos y participativos

Es necesario retomar el terreno comunitario para diagnosticar las situaciones y promover la participación

absolutamente necesarios para invertir tendencias negativas y para conseguir resultados más permanentes.

Todo ello nos lleva a afirmar que el enorme potencial de recursos existentes está siendo infrautilizado y que la respuesta a las demandas sociales no alcanza los objetivos que seguramente todo el mundo consideraría necesarios en el nuevo contexto social y económico en el cual

nos movemos: las nuevas necesidades y demandas sociales de una sociedad en rápida transformación, la velocidad de los cambios a todos los niveles, el peligro para mí muy grave de una dicotomización social (véase la crisis del sistema educativo público) que manifestaría la obsolescencia de una de las conquistas más grandes del movimiento obrero y sindical y de las fuerzas progresistas: el Estado Social. Todo esto requiere hoy un cambio.

Desde los diferentes Planes Comunitarios que se han ido desarrollando en toda España, y en particular en Cataluña, planteamos una acción que permita recuperar una perspectiva socialmente avanzada y progresista al conjunto de profesionales y técnicos que, de hecho, trabajan en directo contacto con la población. Pensamos por lo tanto, en base a numerosas y diferentes experiencias, que es necesario y posible retomar el terreno comunitario como uno de los terrenos de trabajo de los servicios (no sólo públicos, ya que la respuesta social está hoy en gran parte privatizada y fragmentada entre diferentes recursos), no por parte de un solo servicio sino a través de una eficaz coordinación comunitaria (a través de lo que llamamos Comité Técnico Asesor). Esta relación co-

ordinada con el territorio y con la comunidad local del conjunto de recursos existentes permite elevar el nivel de conciencia colectiva respecto a las demandas sociales existentes, sus causas y sus efectos, así como la búsqueda de soluciones comunes para la mejora de las condiciones de vida en clave solidaria y de sostenibilidad no sólo ecológica, sino social. Este proceso de toma de conciencia encuentra en el diagnóstico comunitario un elemento fundamental.

Permite también liberar una fuerza de trabajo técnico -al que llamo equipo comunitario- de las tareas asistenciales y dedicado a la promoción y organización de la participación ciudadana y permite la posibilidad de programar intervenciones de medio-largo período con la implicación de todas las áreas y de todas las administraciones con carácter preventivo y con posibilidad de remover las causas de las demandas sociales.

Todo ello requiere, naturalmente, un trabajo a nivel interinstitucional y entre las diferentes áreas de las administraciones para que asuman el territorio (la comunidad) como referente de la intervención social y a su población como referente social, para que ésta supere la "delegación pasiva" (a los técnicos o a los políticos) y asuma su parte de responsabilidad y protagonismo en la respuesta solidaria a las necesidades sociales.

Naturalmente, todo esto requiere por parte de los técnicos de los diferentes recursos muchos cambios y la utilización de una metodología comunitaria que permita una relación con la

población mucho más paritaria y democrática, basada en una aportación, absolutamente fundamental hoy, de elementos científicos de análisis y comprensión de la realidad, así como de la búsqueda de las soluciones más adecuadas.

La resistencia a avanzar en esta línea sólo nos hace ver un paisaje de conflictos sociales locales con la hegemonía y prepon-

Se requiere un trabajo a nivel institucional que asuma el territorio como referente de la intervención social

derancia de intereses particulares y, sobre todo, la definitiva afirmación de la ideología neoliberal del "sálvese quien pueda" o que la solución sólo es una cuestión individual. No creo que sea por esta visión por la que tendríamos que apostar los que creemos en una sociedad donde todo el mundo pueda gozar efectivamente de todos los derechos y donde la equidad y la paridad de oportunidades sea algo más que un eslogan.

Sostenibilitat i sensibilitat ambiental als barris

Mª Inés Amoroso

Membre de l'Associació Barnamil

A Barcelona, a propòsit dels plans comunitaris de Nou Barris, s'ha fet una positiva reflexió sobre la importància de tenir en compte la sostenibilitat ambiental a l'hora de concebre la construcció o modificació d'un barri. Una bona part de la ciutadania d'aquesta àrea es va incloure en les dinàmiques per prendre decisions sobre les edificacions, ja que era conscient del poder que tenia per millorar el seu entorn i també del greu impacte ambiental que suposa la construcció d'habitatges.

Segons el Worldwatch Institute de Washington, la construcció d'edificis consumeix el 60% de recursos -és a dir materials i energia- extrets de la terra i el 30% de les construccions noves o rehabilitades pateixen la síndrome de l'edifici malalt, provoquen molèsties i malalties, de vegades cròniques, en les persones que les utilitzen o viuen al seu voltant. La síndrome de l'edifici malalt té el seu origen en la radioactivitat dels materials, una ventilació dolenta, la descompensació de les temperatures, les càrregues iòniques i electromagnètiques, les partícules en suspensió, els gasos i vapors d'origen químic i els bioaerosols, entre d'altres agents causals identificats.

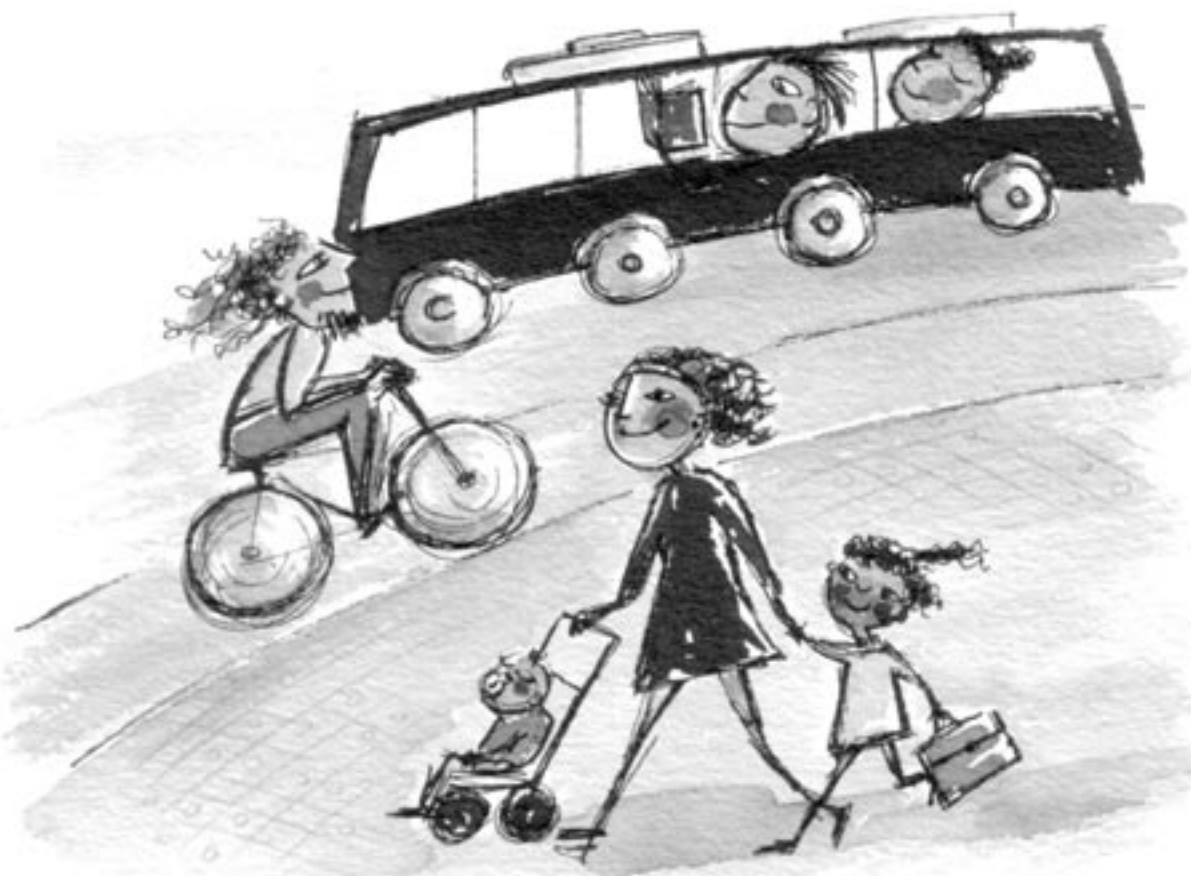
Als plans comunitaris s'ha investigat i discutit sobre arquitectura bioclimàtica, sobre gestió del territori i s'ha combinat amb interessants dinàmiques de participació ciutadana. Així, s'han posat en circulació pràctiques que possibiliten una construcció més sostenible com:

- L'ús del territori considerant-lo com a ecosistema. Perquè el territori no és només un solar disponible, sinó que és part inseparable del medi natural amb el seu metabolisme propi. El territori, com les espècies, no evoluciona sinó que coevoluciona. Se l'ha de veure com un conjunt complex.

- L'ús de materials que possibiliten una construcció bioclimàtica. És a dir, construir habitatges saludables amb el mínim d'impacte ambiental i potenciar la seva estructura per procurar l'ús més eficient de l'energia. Cobren importància els aïllaments, l'orientació respecte al sol, la ventilació creuada, l'avaluació de cicle de vida dels materials, etc.

- L'ús responsable de l'energia i de les energies renovables. S'ha inclòs aïllament i energies renovables, especialment energia solar tèrmica que serveixi per escalfar aigua sanitària.

- L'ús responsable de l'aigua: inclou la recirculació d'aigües grises, l'aprofitament de l'aigua de pluja i la utilització d'estris

per reduir el cabdal.

- Facilitar la separació, la reducció i reutilització de residus. Es considera els residus com a recurs aprofitable. Es tracta de tancar cicles, aprofitar cada bocí de matèria perquè tot ve de la natura.

- La mobilitat basada en una coexistència pacífica. Es tracta de recuperar el carrer per als veïns i veïnes, per al joc, per a la convivència. Prioritzar les facilitats per a les i els vianants, de l'ús de la bicicleta i del transport públic. Aconseguir una circulació menys agressiva del cotxe i també un ús més responsable.

Aquests postulats indubtablement són un pas endavant, i des d'aquí felicitem i augurem èxits a les diverses persones implica-

des, tècniques i del moviment veïnal, que han obert la seva ment i amb seguretat també el seu cor per imaginar i fer possible barris més saludables i respectuosos amb la natura i els éssers humans. Ja que els paràmetres tècnics són, d'alguna manera, coneguts o tenim prou informació sobre ells a la Xarxa, volem aprofitar aquest espai per recalcar la idea que per a la implementació d'aquest plans, a més de la saviesa i la responsabilitat, que inclou la participació horitzontal i altres pràctiques democràtiques en la planificació i en l'execució, és indispensable assegurar el compromís quotidià de cada persona implicada.

Tot i això, també hem d'anotar que, en els plans comunitaris, és vital la partici-

ció de l'administració pública, que ha de fer explícita la seva col·laboració política d'impulsar pràctiques més sostenibles en termes socials i ambientals mitjançant diversos mecanismes, entre els quals la creació de normatives que millorin el comportament energètic i ambiental del parc d'edificis de la ciutat (l'ordenança solar tèrmica va ser un bon inici). També s'ha de comprometre en la dotació de prou recursos, no només per a les infraestructures sinó també per sostenir els llargs processos participatius necessaris per assolir l'èxit d'aquests plans. A més a més, ha de cuidar-se que la part tècnica sigui de la millor qualitat per no córrer el risc del desprestigi.

Els hàbits quotidians, a més d'aspectes tècnics i econòmics, impliquen -i amb gran rellevància- sentiments i valors. Per això afirmem que la presa de consciència ambiental és un procés llarg i complex. Aleshores, la tasca de dinamitzador/a dels processos de presa de consciència ambiental es torna també complexa. Un exemple és l'experiència del Pla Comunitari de Trinitat Nova, que ja porta 8 anys de feina intensa però, diuen, "encara ens queda molt per fer".

Sovint la gent es posa suspicax a l'hora de fer una opció de consum i es pregunta: Qui hi guanya, amb això? Què/qui hi ha darrera d'una proposta o d'una altra? D'altres s'escapoleixen amb el fals argument de "no serveix de res si només ho faig jo", etc. Per salvar aquests

obstacles, els Plans Comunitaris dinamitzats per tècniques/cs i veïnes i veïns compromesos -generalment pertanyen a les associacions veïnals- se situen en un lloc privilegiat; tenen un caire proper, són ciutadans/es comuns que poden arribar a seduir la majoria per tal que s'iniciï en pràctiques responsables d'ús d'instal·lacions, estris, aparells i recursos en general. De fet, pel que coneixem, ja han arribat a sembrar les llavors d'una consciència ambiental que s'anirà desenvolupant i madurant a poc a poc.

Per anar enfortint aquesta consciència cal una feina que s'ha de fer de manera sostinguda i amb molta paciència. Es tracta de sensibilitzar sobre el respecte cap a la natura i dotar d'un mínim d'informació tècnica.

Per a la sensibilització ajudaria el fet de tenir un marc de referència que porti a cadascú i cadascuna a veure la seva petita pràctica estalviadora i/o eficient que contribueix a una fita fixada a nivell de barri, imaginada prèviament amb la seva opinió/participació, i que a la vegada contribueixi a un nivell més espaiós, a un marc de referència amb més amplitud i prestigi social com ara Kioto. Els acords de Kioto, encara que amb moltes limitacions, poden ser una bona fita on arribar, un bon marc de referència i a la vegada una manera d'impulsar bones pràctiques.

A més a més, és indispensable la informació tècnica, lliurada de manera pràctica i entenedora, sobre el funcio-

nament dels nous equips, instal·lacions i estris que s'han posat o que es posaran en el futur a l'abast del veïnat. Així sabran com fer-los servir, com mantenir-los i com aprofitar-los de la millor manera. També sabran com reparar-los o a qui acudir perquè pugui fer el manteniment o

la reparació. I també caldria, per altra banda, recordar vells i saludables hàbits que malauradament hem oblidat amb la irrupció de la cultura de les coses d'un sol ús; com ara la reutilització, l'estalvi, el compartir... Perquè el camí cap a la sostenibilitat només pot fer-se amb l'exercici de la complicitat quotidiana, amb un sentiment de solidaritat proper i a la vegada ampli.

Aquestes experiències seran un exemple per a altres barris i faran palès que es pot construir d'una manera ambientalment sostenible. Potser, també deixaran petjada positiva per tal que l'administració comenci a exigir estudis d'impacte ambiental per a la construcció dels edificis d'habitatges.

Els plans comunitaris poden ser un marc idoni per iniciar la majoria del veïnat en pràctiques ecològicament responsables

Exclusió social i interlocució política

Eva Fernández

Antropòloga i presidenta de la Favb

Vivim en un moment de creixent polarització social i sembla que la ciutat ha esdevingut l'escenari per excel·lència on es poden observar amb major cruïra els fenòmens de marginació i d'exclusió social.

Hem assistit al pas del model de l'Estat del benestar a preconiitzar, per raons econòmiques, la necessitat del model de la *societat del benestar*. En aquest model, la responsabilitat de cobrir les necessitats dels ciutadans i ciutadanes es deriva a la mateixa societat de manera que l'Estat se'n desresponsabilitza progressivament.

En aquest context sembla pertinent dur a terme una reflexió entorn l'exclusió social, la marginació i la interlocució social i política amb aquest sectors. Si la societat civil s'ha de fer càrrec de l'atenció als sectors més desafavorits ens haurem de preguntar des de què entenem per "societat civil" fins a quin és el paper dels protagonistes, de les persones que es troben en situacions de marginació i d'exclusió social i que són les grans absents de les polítiques que se'ls adrecen.

Els Plans Comunitaris volen abordar les transformacions urbanístiques que

Seguim sucumbint a la idea tranquil·litzadora que la marginació i l'exclusió són fenòmens allunyats de la nostra vida quotidiana

s'estan produint a la nostra ciutat però també tenint en compte les transformacions socials i econòmiques de què són objecte els barris. Els Plans es plantegen com un model d'interlocució social i política sovint alternativa a altres formes de participació i d'intervenció social i comunitària. És legítim doncs que ens preguntem si els Plans Comunitaris poden o han de donar raó de les desigualtats i amb quines eines compten per fer-ho.

A la literatura sobre participació ciutadana trobem sovint diversos conceptes, el d'actors, el d'agents socials, el mateix concepte de "comunitat" que ens remet a la idea d'uns ciutadans i ciutadanes conscients i organitzats i amb objectius comuns. Aquests termes, junt amb el de *societat civil*, ens parlen de realitats més o menys homogènies. Però les ciutats no són un espai igualitari on tot es resol a partir del diàleg. La ciutat és l'espai de fortes tensions i de lluites de poder, pel poder econòmic i també pel poder polític.

En aquest context, de què parlem quan parlem de societat civil? D'entitats ciutadanes, d'ongs, de grups empresarials, de lobbys?

Marginació i exclusió social tampoc són termes de fàcil definició. Actualment es troben a l'agenda dels polítics i en les preocupacions de les organitzacions socials. No obstant, gairebé sempre des d'una òptica paliativa, poques vegades des de la prevenció i pràcticament mai

des de l'anàlisi de les causes estructurals que les provoquen.

Seguim sucumbint a la idea tranquil·litzadora que la marginació i l'exclusió són fenòmens allunyats de la nostra vida quotidiana, situacions que afecten determinats grups de risc i persones que tenen alguns trets específics que predisposen a patir aquestes situacions.

Una societat com la nostra, que es basa en una teòrica igualtat, ha de construir arguments que legitimin i expliquin les desigualtats com un fracàs personal més que no pas com un procés al qual estan predestinats determinats sectors socials. Quan diem que determinats sectors estan predestinats a l'exclusió estem fent esment a una característica pròpia, estructural del sistema en que vivim que va canviant d'objectiu però que deixa a la cuneta aquelles i aquells que ja no li serveixen. Persones que tenen una cara i una identitat conegudes: joves condemnats a treballs precaris, homes i dones que tot i tenir una feina, aquesta no els protegeix de estar sota el llindar de la pobresa, immigrants i immigrades sense papers que estan explotats en treballs en negre o bé que malviuen en precaris campaments de pas improvisats, jubilades, jubilats i vídues que malviuen amb una pensió de misèria, persones sense llar, treballadores sexuals i tantes altres persones que conformen el nostre paisatge quotidià. El sistema capitalista les expulsa cap a una perifèria de límits cada cop més intangibles.

Els barris perifèrics d'una ciutat llatinoamericana, els camperols expulsats de les seves terres, diversos grups exclosos

generen demandes d'interlocució política col·lectiva. Aquí, al nostre context, en canvi, sembla difícil treballar des de l'exclusió. La majoria de les respostes es generen des de fora. Els qui parlen en torn de l'exclusió són generalment les i els professionals que hi treballen però poques vegades les persones que en són protagonistes. Efectivament l'exclusió es caracteritza per aquesta dificultat per fer-se visible socialment.

Paral·lelament, el protagonisme de la societat civil, és a dir, la delegació a les entitats que conformen el tercer sector

Un primer pas necessari per convertir el col·lectiu d'exclosos en interlocutors possibles haurà de ser fer-los visibles

de les accions adreçades als col·lectius en situacions de marginació o d'exclusió social, planteja diversos problemes que sovint queden amagats. La preponderància d'un discurs tècnic que fragmenta i individualitza les causes d'exclusió i que amaga les arrels polítiques de la mateixa, la manca de control ciutadà sobre la gestió o les prioritats que es plantegen, la pràctica absència de la veu dels usuaris i de les usuàries que acostumen a ser desqualificats per donar la seva opinió... Tot

plegat condueix a un abordatge paternalista i destinat més al control social que a la resolució de les causes de l'exclusió i la desactivació de les fal·làcies que la fan creure inevitable.

Sembla clar que un primer pas necessari per convertir aquest col·lectiu d'exclosos en interlocutors possibles haurà de ser fer-los visibles. Anar traient-li capes a la ceba de les legitimacions i de les explicacions que estigmatitzen les persones i que són en definitiva les que els situen a la perifèria.

Plans Integrals, Plans Comunitaris, el moviment veïnal clàssic, no hem estat capaços de donar veu a aquests col·lectius que desborden els nostres objectius adreçats a uns sectors socials "normalitzats". Sectors que ja tenen canals i formes de participació a diferents nivells. Un altre dels interrogants que ens preocupen seria l'àmbit d'actuació. Com conjugar la lluita contra desigualtats que tenen un abast global i en certa mida globalitzat amb un marc d'actuació necessàriament local?

Els anomenats moviments antisistema, antiglobals, ja han posat a la seva agenda la lluita contra l'exclusió com una prioritat i des de diferents modalitats de lluita ens fan presents les grans esquerdes que ens estan duent cap a una societat cada cop més fragmentada i injusta. Tal vegada seria l'hora que el conjunt dels moviments socials assumíssim la lluita contra l'exclusió no des de posicions paternalistes sinó com a part d'un projecte emancipador que ens implica a totes i a tots personalment.

Les associacions davant els plans comunitaris

El treball comunitari no és un invent del segle XXI. Fa dècades que es porten a terme en desenes de barris de Barcelona els anomenats Plans Comunitaris. Però és sobretot a partir del 90 que, a iniciativa de les AVV, es posen en marxa de manera generalitzada, amb alguna excepció. Ens va semblar

oportú finalitzar aquest dossier demanant les AVV i entitats que ens expliquessin en breus textos les raons o situacions que els van portar a desenvolupar processos comunitaris. Així ho han fet i els ho agraïm. Només aclarir que el text de Torre Baró no és únicament de les entitats sinó de la Comissió del Pla Comunitari.

Roquetes, un barrio abierto

El año 2002 se hicieron unas jornadas-debate para plantear como queríamos la remodelación de los equipamientos existentes en Roquetes y cómo nos planteábamos los nuevos equipamientos. La mayoría de los participantes en las jornadas estuvo de acuerdo en pedir al distrito de Nou Barris y a la Generalitat la puesta en marcha de un plan comunitario en Roquetes.

Todos los que participamos en las jornadas, la Plataforma de Entidades (entre ellas la AVV de Roquetes) y vecinos/as del barrio, creímos conveniente recuperar el espíritu participativo, creativo y solidario que siempre ha tenido Roquetes.

A partir de experiencias que el sociólogo Marco Marchioni estaba llevando en algunos barrios de Nou Barris con planes comunitarios, nos pusimos en marcha sabiendo que cada barrio es diferente y que por tanto, las necesidades no son las mismas, pero teníamos

temas comunes: la sanidad, la enseñanza, Collserola...

El por qué de un plan comunitario
Con mucha ilusión presentamos la propuesta al distrito de Nou Barris y a la Generalitat, que aprobaron la puesta en marcha del Plan Comunitario de Roquetes a principios del año 2003.

Entendemos un plan comunitario como una herramienta para convertir una sociedad que se está individualizando, y creemos que lo importante somos las personas, porque más vale ser que tener. Porque Roquetes existe y queremos que todos los ciudadanos/as que vivimos en él, nos creamos que la mejor política que se puede hacer es la democracia participativa, donde cuentan todas las personas que tengamos ganas de creer en un modelo de participación, de consenso, de sostenibilidad y con visión global.

Con nuestro logo, una piña abierta, pretendemos identificarnos como un barrio abierto y con Collserola como defensa.

Ya tenemos un plan comunitario, con un diagnóstico elaborado en el año 2003 y con un montón de propuestas para el año 2004, muchas de ellas ya en marcha y que están siendo llevadas a cabo entre todos y todas.

Plataforma de Entidades de Roquetes

Interrogantes en Ciutat Meridiana

La AVV de Ciutat Meridiana decidió apostar por el plan comunitario de zona, ilusionados y tras reflexionar sobre la necesidad de mejorar la dinámica asociativa del barrio, y con el objetivo de implicar a vecinos y entidades, aumentando la participación para, de una manera plural, abierta y democrática, elaborar un proyecto de barrio con el cual transformarlo.

Hasta el momento no se ha cumplido el objetivo, pues durante el primer año

el equipo técnico (gestionado por IDEAS) impuso su dinámica y no tomó en cuenta nada de lo que la asociación les propuso, marcando un ritmo que excluía a la AV en la práctica de este proceso. Las dos personas contratadas, que este año son las mismas, se escudan en su condición de *equipo de zona* para no desarrollar casi ningún trabajo de barrio.

A día de hoy, esta asociación no ve reflejadas las inquietudes y problemas del barrio en el diagnóstico que estos técnicos han elaborado. En este momento estamos en fase de corrección de un programa de trabajo del plan del barrio y esperamos que los técnicos del equipo sean un instrumento para llevarlo a cabo.

En todo caso, nuestro gran objetivo, la implicación de las entidades y el aumento de la participación de los vecinos, sigue siendo prioritario junto a la mejora del nivel de vida de este barrio, y esperamos que sea a través del plan comunitario. Si no, habrá que buscar otras alternativas.

AV Ciutat Meridiana

Baró de Viver ya está en los planes

Como Asociación de Vecinos Pi i Margall de Baró de Viver, en el año 2002 nos planteamos captar recursos económicos para poder realizar un estudio y valorar la posibilidad de promover actuaciones comunitarias en nuestro barrio debido a la situación de precariedad económica, laboral y social que padecía Baró. A través de Participación Ciudadana del distrito de Sant Andreu conseguimos la subvención para poder realizar el estudio. Es a partir de este momento cuando entramos en contacto con la fundación privada Trinijove, fundación que trabaja en el territorio desde hace más de 18 años en el ámbito sociolaboral y con personas con especial dificultad.

Los objetivos de este estudio se resumieron en tres principalmente: la identificación de los problemas y necesidades del barrio para proponer futuras líneas de intervención comunitarias, la detección e identificación de los diferentes agentes que intervienen y realizan actividades y la identificación de los recursos existentes. Mediante los objetivos propuestos se elaboró el diagnóstico comunitario y las propuestas de intervención comunitaria (de septiembre a diciembre de 2002). Con el diagnóstico en mano y el interés que despertó en los propios vecinos y entidades del barrio, en abril del 2003 presentamos el documento al barrio invitando también a entes políticos para

que se sumaran a este proceso. Y es en este momento donde surge el compromiso tanto por parte de las administraciones públicas (Generalitat de Catalunya y Ayuntamiento de Barcelona) como de los vecinos y vecinas y del tejido asociativo del barrio para trabajar conjuntamente la posibilidad de llevar a cabo un Plan Comunitario en Baró de Viver. Con este

fin se realiza el anteproyecto al plan comunitario (de junio a diciembre de 2003) diseñado desde una acción integral, participativa y global dirigida a trabajar desde dos líneas de trabajo: Fomentar la participación del tejido asociativo del barrio e implantar alternativas a la inserción sociolaboral. Este anteproyecto tiene un efecto positivo y multiplicador en Baró, llegando a tener como resultados tres comisiones de trabajo,

reuniones periódicas de coordinación con técnicas de ambas administraciones, funcionamiento estable del punto de atención de inserción laboral, la creación de la asociación de comerciantes Baró Comerç y la elaboración del dictamen del barrio por parte de los vecinos y del tejido asociativo para tenerlo en cuenta en el PAD (Plan de Actuación del Distrito). Actualmente, ya estamos dentro de los planes comunitarios existentes y esperamos alcanzar los objetivos que nos planteamos de forma conjunta.

AV Baró de Viver

El plan de futuro de Bon Pastor

La Asociación de Vecinos de Bon Pastor tiene una larga tradición de lucha. En esta tradición siempre ha estado presente la necesidad de agrupar en torno a las reivindicaciones del barrio al conjunto de las entidades: así nació la Comisión Pro-metro, que ha conseguido felizmente que en nuestro barrio las obras de la línea 9 estén ya comenzadas.

En 1998 el distrito y el regidor de entonces, Eugeni Forradellas, supo recoger el sentido unitario y planteó la posibilidad de elaborar un Pla de Futur para hacer un diagnóstico de la nueva situación de nuestro barrio a raíz de las distintas intervenciones muy importantes que iban a desarrollarse en nuestro territorio: la renovación de las Casas Baratas, la reforma de los entornos del río Besòs y el importante crecimiento demográfico del barrio con los cambios que se producirían en La Maquinista eran un ejemplo.

Si bien la asociación de vecinos tenía claras las consecuencias que se derivaban de este proceso, el Pla de Futur sirvió para que, tras la asunción unitaria de un diagnóstico de la situación del barrio y sus posibilidades de futuro, tanto el resto de entidades como vecinos a nivel individual, especialmente jóvenes, se involucraran en el seguimiento de las necesidades y prioridades que surgieron en dicho plan.

Hemos conseguido compromisos, un calendario de desarrollo de algunas piezas

importantes para el porvenir de nuestro barrio: metro, Casas Baratas, terminación del nuevo puente del Molinet sobre el río... y algunas obras emblemáticas que antes de final de año ya

estarán inauguradas (una guardería que comenzará las clases con el nuevo curso escolar, una biblioteca de barrio y una nueva sede donde ubicar los servicios sociales). Por otra parte, el distrito nos ha servido como intermediario para abrir cauces de interlocución con otras administraciones.

Asimismo, hemos creado una comisión de seguimiento en la que la asociación de vecinos no parará de reclamar los otros elementos que consideramos significativos para la mejora de nuestro barrio, especialmente una apuesta decidida por los ciclos formativos aprovechando la infraestructura del Instituto Cristóbal Colón, y una residencia de la gent gran, cuyo solar fue cedido en su día por la Generalitat.

El Pla de Futur del Bon Pastor se nos ha revelado pues como un buen instrumento de diagnóstico, de participación y también una buena herramienta de consenso vecinal.

AV Bon Pastor

Sant Antoni i el pla comunitari

El barri de Sant Antoni ha viscut durant tres anys una experiència força reeixida de desplegament d'un pla comunitari. La cosa, és clar, no va néixer a partir de les demandes dels veïns, sinó com un objectiu polític promogut per la Diputació Provincial de Barcelona, amb el suport de professors d'universitat desitjosos d'estudiar i orientar casos pràctics de sociotècniques, amb la simpatia de tècnics municipals amb ganes de fer la seva feina de forma més propra als veïns i disposats a enfortir les connexions entre la societat i les administracions.

Tot i així, a alguns nuclis del barri la idea els semblà seductora. No era sorprenent, perquè des de feia temps s'estava treballant, en especial des de l'associació de veïns, de cara a enfortir la xarxa solidària i organitzativa del barri. Aquest moviment unitari funcionava, sobretot, de cara a la Festa Major; però també al voltant d'episodis de suport a lluites ciutadanes, com per exemple, en defensa del Xalet de Golferichs, per l'escola pública, reivindicant equipaments i serveis per al barri, reclamant atenció especial als problemes de la gent gran.

Amb aquests precedents, de seguida va tenir ressò l'objectiu (que era presentat pels promotors com un projecte obert i participatiu) de confluència entre polítics municipals, tècnics de serveis, entitats veïnals i gent del barri. Tots junts i agermanats, amb voluntat de crear organitzacions i impulsar accions per tal de millorar la convivència, el benestar, la responsabi-

litat, la participació ciutadana.

La primera etapa va ser donar a conèixer i explicar la iniciativa, constituir un nucli promotor, buscar gent amb ganes de col·laborar. La segona etapa va consistir en fixar temàtiques, formar comissions de treball i plantejar-se un primer objectiu, esbrinar un diagnòstic de situació i albirar algunes mesures viables d'intervenció. A la tercera fase s'havien d'emprendre alguns projectes

concrets i, per tirar-los endavant, calien ajuts i subvencions. Efectivament, per a aquesta etapa de maduresa era indispensable poder disposar d'un suport material més o menys important, i d'uns serveis personals de caire tècnic o administratiu segons l'estil de cada projecte. Tanmateix la cosa pintava bé i les administracions havien promès el seu recolzament.

I un cop ja iniciada amb il·lusió aquesta tercera fase, es va interrompre de sobte l'experiència, per culpa de la regidora i el gerent del districte de l'Eixample, com vam exposar a l'últim número de *Carrer*.

AV Sant Antoni

Verdum, mobilitzat amb el pla

El Pla Comunitari de Verdum es va gestar l'any 1998, quan un grup de persones, recolzades per en Marco Marchioni, van començar a treballar per fer realitat un desig: mobilitzar el barri i donar-li una dimensió més col·lectiva.

Van ser moltes hores d'il·lusions i de treball, de parlar de possibilitats i de connectar amb veïns i veïnes, associacions, recursos i serveis per poder fer un diagnòstic el més participatiu i integrador possible, on tothom hi pogués tenir cabuda.

Per donar més cos i personalitat a la feina que s'estava fent es creà l'Associació Triangle, que tenia per objectiu vetllar perquè el procés fos metodològicament correcte i integrador, que es creessin dinàmiques comunitàries i el lideratge del Pla fos compartit i plural. En aquesta suma de voluntats i d'esforços, el paper de les ad-

ministracions ha estat clau.

Poc a poc els desitjos han anat prenent forma i el Pla Comunitari de Verdum fa uns anys que ja és realitat: hi ha dues persones treballant al Pla, recolzant els diversos projectes que s'han creat des d'una perspectiva socio-educativa.

La gestió de Pla està en mans de l'Associació Comunitària de Verdum, entitat de segon grau, formada per diverses associacions del barri i persones a títol individual. Actualment en formen part l'associació de veïns, Els propietaris, el Centro Cultural García Lorca, l'Associació Triangle, el Grup Muntanyès, i veïnes i veïns no associats.

Després d'aquests anys podem dir que la feina feta és lenta i complexa, però molt rica i que val la pena !!!

Associació Comunitària de Verdum

Desarrollo social en Trinitat Nova

La AVV de Trinitat Nova lleva muchos años trabajando por la mejora y condiciones de vida más dignas de todos los habitantes del barrio. Y analizando en todos sus aspectos las deficiencias y, en otro sentido, si hay aspectos positivos y potenciadores.

El tipo de vivienda que se construyó en los años 50 y 60 era pequeña, de baja calidad y, para colmo, con aluminosis y carbonatosis. Con un tejido comercial muy débil. Con una población de edad avanzada y un rápido envejecimiento. Con un tejido social débil. Con todo este análisis profundo de ver lo que teníamos en nuestro barrio. Sentimos una profunda inquietud de cara al territorio. Vimos que lo primero que teníamos que hacer era una autocrítica a nosotros mismos y cambiar el *chip* en otra dirección. Cambiando nuestra forma de hacer las cosas.

Esta visión de análisis nos lleva a trabajar un diagnòstic, con la participaci3n del barrio, con todos los agentes sociales

que trabajan en él (entidades, grupos, profesionales, personas, etc). Teníamos que cambiar la forma de trabajar. Si no era así, el barrio caminaba en direcci3n de convertirse en una residencia asistida.

Con una agenda cargada de quehaceres, el Plan Comunitario nos ha permitido implicar a más gente en la mejora de nuestra calidad de vida y abrir nuevas perspectivas de transformaci3n del barrio.

AV Trinitat Nova

4 años de proceso en Torre Baró

El próximo mes de octubre se cumplirán 4 años desde que el Plan Comunitario empezó a dar sus primeros pasos. Es momento para agradecer, para ser conscientes de que esto ha sido posible gracias tanto a quien pegó un cartel como a quien bajo cada lunes a las reuniones de urbanismo...por placer.

Este proceso hoy nos ilusiona, nos ha hecho crecer, si nos sentamos un grupo de vecinos/as frente a una mesa y pensamos qué es el plan es el resultado es: uni3n, comunidad, valentía, barrio, comunicaci3n, decisi3n, acercamiento, colaboraci3n, orga-

nizaci3n, objetivos, discusi3n, dar y recibir, apostar, transparencia, discrepancia, convivencia, amistad, trabajo, consecuencias... compartir y saber decir a veces "yo sólo sé que no lo sé".

Los resultados son muchos y queremos que sigan creciendo, mes a mes. Eso será posible reconociendo el trabajo de todos y cada uno de los que colaboran con y para el barrio: vecinos y vecinas, entidades y asociaciones, servicios públicos y profesionales, administraciones y otras instituciones.

Comisi3n del plan comunitario de Torre Baró

Vallbona presenta su diagnòstico

Vallbona es uno de los barrios de Barcelona que está inmerso en un proceso comunitario. Este barrio, de escasa poblaci3n y unido indefectiblemente a los barrios de alrededor, entendi3n que la única forma de trabajar eficazmente era aunar a Ciutat Meridiana y Torre Baró en un Plan Comunitario para los tres barrios.

En la Zona Nord se está dando este proceso vecinal de una manera un tanto curiosa: a dos velocidades, ya que Torre Baró llevaba tres años trabajando en el Plan Comunitario, mientras que Ciutat Meridiana y Vallbona empezaban con el proceso. Así, Vallbona, que acaba de terminar la presentaci3n del diagnòstico, empieza a notar la existencia de un proyecto de dinamizaci3n social que, aunque nació con ciertos resquemores y falta de claridad, se acoge con ilusi3n entre los que estamos trabajando directamente en la mejora de la

vida en los barrios.

El Plan Comunitario, desde el punto de vista de Vallbona, es un proceso participativo que pretende sacar a los vecinos de su ensimismamiento y animarles a participar en actividades cuya intenci3n sea la mejora social de su entorno y generar una comunidad solidaria que luche unida por sus necesidades. Es decir, llegar a una dinámica social similar a la que existía a finales

de los años 70 y principios de los 80 que, de alguna manera, echamos de menos. Aunque nos alegramos de la existencia de estos procesos de dinamizaci3n, nos parece triste que una sociedad comprometida y solidaria, nacida de la lucha contra la dictadura, se haya diluido hasta casi desaparecer en la vorágine de la tendencia social occidental de egoísmo, individualismo y falta de solidaridad.

AV Vallbona

